

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA

Warszawa, dnia 9 kwietnia 2014 r.

Druk nr 566 S

SPRAWOZDANIE

KOMISJI USTAWODAWCZEJ

oraz

KOMISJI PRAW CZŁOWIEKA, PRAWORZĄDNOŚCI I PETYCJI

**o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz ustawy o radcach
prawnych (druk nr 566)**

Marszałek Senatu w dniu 20 lutego 2014 r. skierował do Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Praw Człowieka, Praworzędności i Petycji projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych w celu rozpatrzenia go w pierwszym czytaniu.

Komisje na wspólnym posiedzeniu w dniu 8 kwietnia 2014 r. rozpatrzyły w pierwszym czytaniu przedstawiony przez wnioskodawców projekt ustawy, wprowadziły do niego poprawki i wnoszą o przyjęcie przez Senat jednolitego, załączonego projektu ustawy oraz projektu uchwały w sprawie wniesienia do Sejmu tego projektu ustawy.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Piotr Zientarski

Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka, Praworzędności i Petycji
(-) Michał Seweryński

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo
o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych.

Jednocześnie upoważnia senatora Piotra Zientarskiego do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Prawo o advokaturze oraz ustawy o radcach prawnych

Art. 1. W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 11 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Kadencja organów advokatury, organów izb adwokackich i zespołów adwokackich trwa cztery lata, jednakże są one obowiązane działać do czasu ukonstytuowania się nowo wybranych organów.”;

2) w art. 39 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) rzecznik dyscyplinarny;”;

3) w art. 40 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) wybór dziekana, prezesa sądu dyscyplinarnego, rzecznika dyscyplinarnego, przewodniczącego komisji rewizyjnej oraz członków i zastępców członków okręgowej rady adwokackiej, sądu dyscyplinarnego i komisji rewizyjnej;”;

4) w art. 43 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Okręgowa rada adwokacka wybiera ze swego grona jednego lub dwóch wicedziekanów, sekretarza, w razie potrzeby zastępcę sekretarza, a także skarbnika, którzy łącznie z dziekanem stanowią prezydium rady. Ponadto okręgowa rada adwokacka powołuje przewodniczącego i członków zespołu wizytatorów.”;

5) w art. 51 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Sąd dyscyplinarny składa się z prezesa, wiceprezesa, członków oraz zastępców członków.”;

6) po art. 51 dodaje się art. 51a w brzmieniu:

„Art. 51a. 1. Do zakresu działania rzecznika dyscyplinarnego należą czynności w postępowaniu dyscyplinarnym, określone w ustawie i przepisach wydanych na jej podstawie.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 166, poz. 1317, Nr 210, poz. 1628 i Nr 216, poz. 1676, z 2010 r. Nr 7, poz. 45, Nr 47, poz. 278, Nr 200, poz. 1326 i Nr 217, poz. 1429, z 2011 r. Nr 106, poz. 622 i Nr 142, poz. 830 oraz z 2013 r. poz. 829 i 1247.

2. Rzecznik dyscyplinarny może wykonywać czynności przy pomocy swoich zastępców.”;

7) w art. 55 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Krajowy Zjazd Adwokatury odbywa się co cztery lata. Zjazd zwołuje Naczelna Rada Adwokacka. Odbywa się on w ciągu miesiąca od daty dokonania wyborów we wszystkich izbach adwokackich.”;

8) w art. 56:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) wybór prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej, prezesa Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, Rzecznika Dyscyplinarnego Adwokatury i przewodniczącego Wyższej Komisji Rewizyjnej;”;

b) po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) ustalanie liczby członków i zastępców członków Wyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz sądów dyscyplinarnych;”;

c) w pkt 6 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) trybu wyborów do organów adwokatury i organów izb adwokackich oraz działania tych organów, z wyjątkiem regulaminów, o których mowa w art. 58 pkt 12 lit. i;”;

9) w art. 58 po pkt 5 dodaje się pkt 5a i 5b w brzmieniu:

„5a) określanie zasad działania zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Adwokatury i zastępców rzeczników dyscyplinarnych oraz trybu i sposobu ich wyboru;

5b) określanie wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego;”;

10) w art. 59:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Naczelna Rada Adwokacka wybiera ze swego grona dwóch wiceprezesów, sekretarza, skarbnika, zastępcę sekretarza oraz dwóch członków, którzy łącznie z prezesem stanowią Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej. Prezydium jest organem wykonawczym Naczelnej Rady Adwokackiej.”;

b) uchyla się ust. 2,

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Prezydium sprawuje czynności należące do zakresu działania Naczelnej Rady Adwokackiej, z wyjątkiem wymienionych w art. 58 pkt 1a, 2, 5a, 5b, 11 i 12.”;

11) w art. 63 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wyższy Sąd Dyscyplinarny składa się z członków oraz zastępców członków.”;

12) w dziale IV po rozdziale 3 dodaje się rozdział 3a w brzmieniu:

„Rozdział 3a

Rzecznik Dyscyplinarny Adwokatury

Art. 63a. 1. Do zakresu działania Rzecznika Dyscyplinarnego Adwokatury należą czynności w postępowaniu dyscyplinarnym, określone w ustawie i przepisach wydanych na jej podstawie.

2. Rzecznik Dyscyplinarny Adwokatury może wykonywać czynności przy pomocy swoich zastępców.”;

13) w dziale V po art. 71c dodaje się art. 71d w brzmieniu:

„Art. 71d. W zawiadomieniu, o którym mowa w art. 70–71a, adwokat wskazuje adres i nazwę kancelarii adwokackiej, zespołu adwokackiego lub spółki oraz podaje adres dla doręczeń. Adwokat ma obowiązek niezwłocznie zawiadamiać okręgową radę adwokacką o każdej zmianie tych danych. Pisma w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy wysłane na adres dla doręczeń uznaje się za doręczone.”;

14) w art. 72:

a) w ust. 1 uchyla się pkt 8,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Adwokata skreśla się z listy adwokatów również w wypadku orzeczenia przez sąd dyscyplinarny kary wydalenia z adwokatury.”;

15) w art. 79:

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Aplikanta adwokackiego skreśla się z listy aplikantów również w wypadku orzeczenia przez sąd dyscyplinarny kary wydalenia z adwokatury.”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do skreślenia aplikanta adwokackiego z listy aplikantów z przyczyn wskazanych w ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio przepisy art. 68 ust. 5, 6 i 7.”;

16) art. 80 otrzymuje brzmienie:

„Art. 80. Adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych, a adwokaci również za

niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 8a ust. 1, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 8b.”;

17) w art. 81:

a) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:

„3a. Obok kary dyscyplinarnej można orzec dodatkowo obowiązek przeproszenia pokrzywdzonego. Orzekając ten obowiązek sąd dyscyplinarny określa sposób jego wykonania, odpowiedni ze względu na okoliczności sprawy.”;

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Sąd dyscyplinarny może orzec podanie treści orzeczenia do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe ze względu na okoliczności sprawy, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.”;

18) w art. 82 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Karę pieniężną wymierza się w granicach od półtorakrotności do dwunastokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w dacie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Wpływy z kar pieniężnych okręgowa rada adwokacka przekazuje na cele adwokatury.”;

19) w art. 84 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadku, gdy obwiniony popełnił dwa lub więcej przewinień dyscyplinarnych zanim zapadło pierwsze, choćby nieprawomocne orzeczenie co do któregośkolwiek z nich, wydaje się orzeczenie łączne, o ile orzeczone kary podlegają łączeniu według zasad przewidzianych w ust. 2.”;

20) art. 85 otrzymuje brzmienie:

„Art. 85. 1. Jeżeli przewinienie dyscyplinarne jest mniejszej wagi albo w świetle okoliczności sprawy będzie to wystarczającym środkiem dyscyplinującym adwokata lub aplikanta adwokackiego bez potrzeby wymierzenia kary dyscyplinarnej, dziekan okręgowej rady adwokackiej na wniosek rzecznika dyscyplinarnego może poprzestać na udzieleniu upomnienia dziekańskiego adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu. Rzecznik dyscyplinarny może wystąpić z wnioskiem po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie wszczęcia albo o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.

2. Udzielając upomnienia dziekańskiego dziekan może jednocześnie zobowiązać adwokata lub aplikanta adwokackiego do przeproszenia pokrzywdzonego lub innego stosownego postępowania.

3. Adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu służy prawo odwołania od upomnienia dziekańskiego do właściwego sądu dyscyplinarnego w terminie 7 dni od udzielenia upomnienia.

4. Od postanowienia sądu dyscyplinarnego w sprawie odwołania, o którym mowa w ust. 3, nie przysługuje środek zaskarżenia.”;

21) po art. 86 dodaje się art. 86a w brzmieniu:

„Art. 86a. 1. Rzecznik dyscyplinarny prowadzi postępowanie z urzędu.

2. Rozstrzygnięcia organów prowadzących postępowanie dyscyplinarne opierają się na prawdziwych ustaleniach faktycznych. Dowody przeprowadza się na wniosek stron albo z urzędu.”;

22) uchyla się art. 87;

23) art. 88 otrzymuje brzmienie:

„Art. 88. 1. Nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, jeżeli od czasu popełnienia przewinienia upłynęły trzy lata, a w przypadkach przewidzianych w art. 8 ust. 2 – rok.

2. W razie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1, karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło pięć lat, a w przypadkach przewidzianych w art. 8 ust. 2 – trzy lata.

3. Jeżeli czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie następuje wcześniej niż przedawnienie przewidziane w ustawie karnej.”;

24) art. 88a otrzymuje brzmienie:

„Art. 88a. 1. Orzeczenia i postanowienia kończące postępowanie dyscyplinarne z urzędu doręcza się wraz z uzasadnieniem stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

2. Uzasadnienia nie sporządza się z urzędu w sprawach, w których uwzględniono wniosek rzecznika dyscyplinarnego o wydanie orzeczenia i wymierzenie uzgodnionej z obwinionym kary dyscyplinarnej bez przeprowadzenia rozprawy oraz wniosek obwinionego o wydanie orzeczenia i wymierzenie mu określonej kary dyscyplinarnej, a także w sprawach, w których wymierzono karę upomnienia. Orzeczenie doręcza się z urzędu stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2, uzasadnienie sporządza się i doręcza na wniosek strony lub Ministra Sprawiedliwości, złożony w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

4. Od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne odwołanie przysługuje stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia albo postanowienia wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia odwołania.”;

25) w art. 91:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Sąd dyscyplinarny izby adwokackiej rozpoznaje wszystkie sprawy jako sąd pierwszej instancji, z wyjątkiem spraw określonych w art. 85 ust. 3 oraz rozpoznawania odwołania od postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Sędziów powołanych do orzekania w sprawie wyznacza prezes sądu dyscyplinarnego mając na uwadze zapewnienie rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki oraz równomierne obciążenie sprawami składów sądu.”;

26) w art. 93 ust. 1–3 otrzymują brzmienie:

„1. Stronami w dochodzeniu są obwiniony i pokrzywdzony, a w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym – oskarżyciel, obwiniony i pokrzywdzony.

2. Oskarżycielami w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym izby adwokackiej są rzecznik dyscyplinarny, a przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym – Rzecznik Dyscyplinarny Adwokatury, a także ich zastępcy, wykonujący czynności zlecone przez rzeczników.

3. Obwinionym jest adwokat lub aplikant adwokacki, co do którego wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów.”;

27) art. 93a otrzymuje brzmienie:

„Art. 93a. Rzecznik dyscyplinarny doręcza Ministrowi Sprawiedliwości odpisy postanowień o wszczęciu dochodzenia oraz informuje Ministra Sprawiedliwości o wniesieniu do sądu dyscyplinarnego wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego lub o skierowaniu wniosku do dziekana okręgowej rady adwokackiej w trybie art. 85.”;

28) po art. 93a dodaje się art. 93b w brzmieniu:

„Art. 93b. 1. W toku postępowania dyscyplinarnego, za zgodą adwokata lub aplikanta adwokackiego, pisma mogą być także doręczane za pośrednictwem telefaksu

lub poczty elektronicznej. W takim przypadku dowodem doręczenia jest potwierdzenie transmisji danych.

2. Niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy na rozprawę, posiedzenie lub na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego nie wstrzymuje rozpoznania sprawy lub przeprowadzenia czynności, chyba że należycie usprawiedliwią oni swoją nieobecność jednocześnie wnosząc o odroczenie lub przerwanie rozprawy lub posiedzenia, o nieprzeprowadzenie czynności przed rzecznikiem albo gdy sąd dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny z ważnych przyczyn uzna ich obecność za konieczną.

3. W przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego odpis postanowienia o przedstawieniu zarzutów rzecznik dyscyplinarny doręcza mu na piśmie, co zastępuje ogłoszenie.

4. Orzeczenia wydanego pod nieobecność obwinionego lub jego obrońcy nie uważa się za zaoczne.

5. Należyte usprawiedliwienie niestawiennictwa obwinionego lub jego obrońcy na rozprawie lub na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego wymaga wskazania i uprawdopodobnienia wyjątkowych przyczyn, zaś w przypadku choroby – przedstawienia zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie.”;

29) art. 94 otrzymuje brzmienie:

„Art. 94. Obwiniony ma prawo do ustanowienia obrońcy, którym może być adwokat lub radca prawny.”;

30) w art. 95j:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Postanowienie sądu dyscyplinarnego o tymczasowym zawieszeniu jest natychmiast wykonalne. Na postanowienie to przysługuje zażalenie.”,

b) dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Tymczasowo zawieszony może w każdym czasie składać wniosek o uchylenie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu. Na postanowienie w przedmiocie wniosku zażalenie przysługuje tylko wtedy, gdy wniosek został złożony po upływie co najmniej trzech miesięcy od dnia wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego zawieszenia.

4. Tymczasowe zawieszenie uchyla się niezwłocznie, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których zostało ono zastosowane, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie.”;

31) w art. 95l:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Koszty postępowania dyscyplinarnego mają charakter zryczałtowany.”,

b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Wysokość zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego określa w drodze uchwały Naczelna Rada Adwokacka, mając na względzie przeciętne koszty postępowania.”;

32) w art. 95ł:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Sąd dyscyplinarny niezwłocznie przesyła odpis prawomocnego orzeczenia właściwej okręgowej radzie adwokackiej, Ministrowi Sprawiedliwości i Naczelnej Radzie Adwokackiej.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a–1c w brzmieniu:

„1a. Wykonanie kar dyscyplinarnych należy do dziekana okręgowej rady adwokackiej.

1b. Prawomocne orzeczenie w zakresie kary pieniężnej oraz kosztów postępowania stanowi tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 Kodeksu postępowania cywilnego i po nadaniu mu klauzuli wykonalności przez sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę sądu dyscyplinarnego, który wydał to orzeczenie, podlega wykonaniu w drodze egzekucji prowadzonej w trybie tej ustawy.

1c. W postępowaniu egzekucyjnym, o którym mowa w ust. 1a, czynności przewidziane dla wierzyciela podejmuje dziekan okręgowej rady adwokackiej tej izby, której ukarany był członkiem w dacie uprawomocnienia się rozstrzygnięcia w zakresie kary pieniężnej oraz kosztów postępowania dyscyplinarnego.”;

33) art. 95n otrzymuje brzmienie:

„Art. 95n. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy:

1) Kodeksu postępowania karnego;

2) rozdziałów I–III Kodeksu karnego.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Radca prawny jest zobowiązany zawiadomić radę właściwej okręgowej izby radców prawnych o podjęciu wykonywania zawodu i formach jego wykonywania, o adresie i nazwie kancelarii lub spółki oraz podać adres dla doręczeń. Radca prawny ma obowiązek niezwłocznie zawiadamiać o każdej zmianie tych danych. Pisma w postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy wysyła się, ze skutkiem doręczenia, na adres dla doręczeń, o którym mowa w zdaniu pierwszym.”;

2) w art. 11 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Nadużycie tej wolności, stanowiące ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę lub zniesławienie strony, jej pełnomocnika lub obrońcy, kuratora, świadka, biegłego lub tłumacza, podlega ściganiu tylko w drodze dyscyplinarnej.”;

3) w art. 28 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Rada okręgowej izby radców prawnych podejmuje uchwałę w sprawie zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego w terminie 30 dni od powzięcia wiadomości o zaistnieniu zdarzenia, o którym mowa w ust. 1.”;

4) art. 29¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 29¹. Rada okręgowej izby radców prawnych podejmuje uchwałę w sprawie skreślenia z listy radców prawnych w terminie 30 dni od powzięcia wiadomości o zaistnieniu zdarzenia, o którym mowa w art. 29 pkt 1 i 3–5. Przepis art. 28 ust. 5–7 stosuje się odpowiednio.”;

5) po art. 29¹ dodaje się art. 29² w brzmieniu:

„Art. 29². Rada okręgowej izby radców prawnych może skreślić radcę prawnego z listy radców prawnych w związku z czynem popełnionym przed wpisem na listę, jeżeli czyn ten nie był znany radzie w chwili wpisu, a stanowiłby przeszkodę do wpisu.”;

6) w art. 30 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku gdy przeciwko radcy prawnemu toczy się postępowanie dyscyplinarne, do czasu zakończenia takiego postępowania można odmówić skreślenia

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 200, poz. 1326 i Nr 217, poz. 1429, z 2011 r. Nr 106, poz. 622 i Nr 142, poz. 830 oraz z 2013 r. poz. 829 i 1247.

z listy radców prawnych pomimo wniosku rady prawnej, o którym mowa w art. 29 pkt 1.”;

7) w art. 37:

a) w ust. 1:

– wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Aplikanta radcowskiego skreśla się z listy aplikantów radcowskich w wypadku.”;

– pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) o którym mowa w art. 29 pkt 1 i 3–5 oraz art. 29², stosowanych odpowiednio.”;

– po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) o którym mowa w art. 29 pkt 6, stosowanym odpowiednio.”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do skreślenia aplikanta radcowskiego z listy aplikantów radcowskich z przyczyn wskazanych w ust. 1 pkt 1 i 2–4 oraz ust. 2 stosuje się odpowiednio przepisy art. 31 ust. 1, 2 i 3.”;

8) w art. 42 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Organami samorządu są: Krajowy Zjazd Radców Prawnych, Krajowa Rada Radców Prawnych, Wyższa Komisja Rewizyjna, Wyższy Sąd Dyscyplinarny, Główny Rzecznik Dyscyplinarny, zgromadzenie okręgowej izby radców prawnych, rada okręgowej izby radców prawnych, okręgowa komisja rewizyjna, okręgowy sąd dyscyplinarny oraz rzecznik dyscyplinarny.”;

9) w art. 43:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kadencja organów samorządu trwa cztery lata, jednakże organy są obowiązane działać do czasu ukonstytuowania się nowo wybranych organów.”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Tej samej funkcji w organach samorządu nie można sprawować dłużej niż przez dwie następujące po sobie kadencje; nie dotyczy to sprawowania funkcji członka Wyższego Sądu Dyscyplinarnego lub okręgowego sądu dyscyplinarnego, Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego.”;

10) w art. 50 w ust. 4 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) wybór rzecznika dyscyplinarnego.”;

11) w art. 54 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Okręgowy sąd dyscyplinarny rozpatruje sprawy dyscyplinarne członków okręgowej izby radców prawnych wniesione przez rzecznika dyscyplinarnego oraz odwołania, o których mowa w art. 66 ust. 3.”;

12) po art. 54 dodaje się art. 54¹ w brzmieniu:

„Art. 54¹. 1. Do zakresu działania rzecznika dyscyplinarnego należą czynności w postępowaniu dyscyplinarnym, określone w ustawie i przepisach wydanych na jej podstawie.

2. Rzecznik dyscyplinarny może wykonywać czynności przy pomocy swoich zastępców.”;

13) w art. 57 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) wybór Krajowej Rady Radców Prawnych, Wyższej Komisji Rewizyjnej, Wyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego;”;

14) w art. 59 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych sprawuje czynności należące do zakresu działania Krajowej Rady Radców Prawnych, z wyjątkiem wymienionych w art. 60 pkt 4–5a oraz 8–11a.”;

15) w art. 60:

a) w pkt 8 dodaje się lit. f w brzmieniu:

„f) dotyczących szczegółowych zasad wykonywania zawodu radcy prawnego;”;

b) po pkt 9 dodaje się pkt 9a i 9b w brzmieniu:

„9a) określanie zasad działania zastępców Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego i zastępców rzeczników dyscyplinarnych oraz trybu i sposobu ich wyboru;

9b) określanie wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego;”;

16) po art. 61 dodaje się art. 61¹ w brzmieniu:

„Art. 61¹. 1. Do zakresu działania Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego należą czynności w postępowaniu dyscyplinarnym, określone w ustawie i przepisach wydanych na jej podstawie.

2. Główny Rzecznik Dyscyplinarny może wykonywać czynności przy pomocy swoich zastępców.”;

17) w art. 64 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Radcowie prawni i aplikanci radcowscy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych.”;

18) w art. 65:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) kara pieniężna;
- 4) zawieszenie prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na czas od trzech miesięcy do pięciu lat, a w stosunku do aplikantów radcowskich – zawieszenie w prawach aplikanta na czas od jednego roku do trzech lat;
- 5) pozbawienie prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego, a w stosunku do aplikantów radcowskich – wydalenie z aplikacji.”,

b) ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. Obok kary nagany i kary pieniężnej można orzec dodatkowo zakaz wykonywania patronatu na czas od roku do pięciu lat.”,

c) po ust. 2b dodaje się ust. 2ba w brzmieniu:

„2ba. Karę pieniężną wymierza się w granicach od półtorakrotności do dwunastokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w dacie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.”,

d) po ust. 2d dodaje się ust. 2e–2h w brzmieniu:

„2e. Obok kary dyscyplinarnej można orzec dodatkowo obowiązek przeproszenia pokrzywdzonego. Orzekając ten obowiązek sąd dyscyplinarny określa sposób jego wykonania, odpowiedni ze względu na okoliczności sprawy.

2f. Sąd dyscyplinarny może orzec podanie treści orzeczenia do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe ze względu na okoliczności sprawy, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

2g. Kara nagany oraz kara pieniężna pociąga za sobą utratę biernego prawa wyborczego do organu samorządu radców prawnych na czas trzech lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

2h. Kara zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego pociąga za sobą utratę biernego i czynnego prawa wyborczego do organu

samorządu radców prawnych na czas sześciu lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.”;

19) po art. 65 dodaje się art. 65¹ i art. 65² w brzmieniu:

„Art. 65¹. 1. W razie jednoczesnego ukarania za kilka przewinień dyscyplinarnych, sąd dyscyplinarny wymierza karę za poszczególne przewinienia, a następnie karę łączną.

2. Przy orzekaniu kary łącznej stosuje się następujące zasady:

- 1) w razie orzeczenia kary upomnienia i nagany wymierza się łączną karę nagany;
- 2) kary upomnienia i nagany nie podlegają łączeniu z karą pieniężną;
- 3) przy karach pieniężnych łączna kara pieniężna nie może przekraczać sumy tych kar i nie może być niższa od najwyższej z orzeczonych kar pieniężnych;
- 4) kara zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego i kara zawieszenia w prawach aplikanta nie podlega łączeniu z karami upomnienia, nagany i karą pieniężną;
- 5) przy orzeczonych za kilka przewinień karach rodzajowo różnych i karze pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego lub wydalenia z aplikacji wymierza się karę łączną pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego lub wydalenia z aplikacji, a w przypadku orzeczonych równocześnie kar pieniężnych karę tę orzeka się na zasadach przewidzianych w pkt 3.

3. W przypadku, gdy obwiniony popełnił dwa lub więcej przewinień dyscyplinarnych zanim zapadło pierwsze, choćby nieprawomocne orzeczenie co do któregośkolwiek z nich, wydaje się orzeczenie łączne, o ile orzeczone kary podlegają łączeniu według zasad przewidzianych w ust. 2.

Art. 65². 1. Radca prawny lub aplikant radcowski, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne lub karne, może być tymczasowo zawieszony w czynnościach zawodowych przez sąd dyscyplinarny w szczególnie uzasadnionych okolicznościach sprawy. Postanowienie o tym zawieszeniu wydaje sąd dyscyplinarny z urzędu bądź na wniosek stron.

2. Sąd dyscyplinarny orzeka o tymczasowym zawieszeniu w czynnościach zawodowych radcy prawnego lub aplikanta radcowskiego, w stosunku do którego w prowadzonym przeciwko niemu postępowaniu karnym zastosowano tymczasowe aresztowanie, w terminie 14 dni od daty powzięcia wiadomości o tymczasowym aresztowaniu. Jeżeli w stosunku do tymczasowo aresztowanego radcy prawnego lub

aplikanta radcowskiego nie wszczęto w chwili orzekania o tymczasowym aresztowaniu postępowania dyscyplinarnego albo brak jest wniosku o tymczasowe zawieszenie, sąd dyscyplinarny ogranicza tymczasowe zawieszenie do czasu trwania tymczasowego aresztowania.

3. Postanowienie sądu dyscyplinarnego o tymczasowym zawieszeniu jest natychmiast wykonalne. Na postanowienie to przysługuje zażalenie.

4. Tymczasowo zawieszony może w każdym czasie składać wniosek o uchylenie postanowienia o tymczasowym zawieszeniu. Na postanowienie w przedmiocie wniosku zażalenie przysługuje tylko wtedy, gdy wniosek został złożony po upływie co najmniej trzech miesięcy od dnia wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego zawieszenia.

5. Tymczasowe zawieszenie uchyla się niezwłocznie, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których zostało ono zastosowane, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie.”;

20) art. 66 otrzymuje brzmienie:

„Art. 66. 1. Jeżeli przewinienie dyscyplinarne jest mniejszej wagi albo w świetle okoliczności sprawy będzie to wystarczającym środkiem dyscyplinującym radcę prawnego lub aplikanta radcowskiego bez potrzeby wymierzenia kary dyscyplinarnej, dziekan rady okręgowej izby radców prawnych na wniosek rzecznika dyscyplinarnego może poprzestać na udzieleniu ostrzeżenia radcy prawnemu lub aplikantowi radcowskiemu. Rzecznik dyscyplinarny może wystąpić z wnioskiem po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie wszczęcia albo o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.

2. Udzielając ostrzeżenia dziekan może jednocześnie zobowiązać radcę prawnego lub aplikanta radcowskiego do przeproszenia pokrzywdzonego lub innego stosownego postępowania.

3. Radcy prawnemu lub aplikantowi radcowskiemu służy prawo odwołania od ostrzeżenia do właściwego sądu dyscyplinarnego w terminie 7 dni od udzielenia ostrzeżenia.

4. Od postanowienia sądu dyscyplinarnego w sprawie odwołania, o którym mowa w ust. 3, nie przysługuje środek zaskarżenia.”;

21) art. 67¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 67¹. 1. Rzecznik dyscyplinarny prowadzi postępowanie z urzędu.

2. Rozstrzygnięcia organów prowadzących postępowanie dyscyplinarne opierają się na prawdziwych ustaleniach faktycznych. Dowody przeprowadza się na wniosek stron albo z urzędu.”;

22) po art. 67¹ dodaje się art. 67² w brzmieniu:

„Art. 67². Postępowanie dyscyplinarne obejmuje:

- 1) dochodzenie;
- 2) postępowanie przed sądem dyscyplinarnym;
- 3) postępowanie wykonawcze.”;

23) art. 68 otrzymuje brzmienie:

„Art. 68. 1. Stronami w dochodzeniu są obwiniony i pokrzywdzony, a w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym – oskarżyciel, obwiniony i pokrzywdzony.

2. Oskarżycielami w postępowaniu przed okręgowym sądem dyscyplinarnym są rzecznik dyscyplinarny, a przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym – Główny Rzecznik Dyscyplinarny, a także ich zastępcy, wykonujący czynności zlecone przez rzeczników.

3. Obwinionym jest radca prawny lub aplikant radcowski, co do którego wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów.

4. Obwiniony może mieć obrońcę. Obrońcą może być radca prawny lub adwokat.

5. Pokrzywdzonym jest osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone postępowaniem radcy prawnego lub aplikanta radcowskiego określonym w art. 64.”;

24) w art. 68¹ ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Postępowanie przed sądem dyscyplinarnym wszczyna wniosek o ukaranie złożony odpowiednio przez Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, rzecznika dyscyplinarnego lub ich zastępców.”;

25) art. 68² otrzymuje brzmienie:

„Art. 68². Rzecznik dyscyplinarny doręcza Ministrowi Sprawiedliwości odpisy postanowień o wszczęciu dochodzenia oraz informuje Ministra Sprawiedliwości o wniesieniu do sądu dyscyplinarnego wniosku o ukaranie lub o skierowaniu wniosku do dziekana rady okręgowej izby radców prawnych w trybie art. 66.”;

26) po art. 68² dodaje się art. 68³ i art. 68⁴ w brzmieniu:

„Art. 68³. 1. W toku postępowania dyscyplinarnego, za zgodą radcy prawnego lub aplikanta radcowskiego, pisma mogą być także doręczane za pośrednictwem telefaksu

lub poczty elektronicznej. W takim przypadku dowodem doręczenia jest potwierdzenie transmisji danych.

2. Niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy na rozprawę, posiedzenie lub na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego nie wstrzymuje rozpoznania sprawy lub przeprowadzenia czynności, chyba że należycie usprawiedliwią oni swoją nieobecność jednocześnie wnosząc o odroczenie lub przerwaniu rozprawy lub posiedzenia, o nieprzeprowadzanie czynności przed rzecznikiem albo gdy sąd dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny z ważnych przyczyn uzna ich obecność za konieczną.

3. W przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego odpis postanowienia o przedstawieniu zarzutów rzecznik dyscyplinarny doręcza mu na piśmie, co zastępuje ogłoszenie.

4. Orzeczenia wydanego pod nieobecność obwinionego lub jego obrońcy nie uważa się za zaoczne.

5. Należyte usprawiedliwienie niestawiennictwa obwinionego lub jego obrońcy na rozprawie lub na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego wymaga wskazania i uprawdopodobnienia wyjątkowych przyczyn, zaś w przypadku choroby – przedstawienia zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie.

Art. 68⁴. 1. Karę za nieusprawiedliwione niestawiennictwo, za odmowę zeznań lub przyrzeczenia, nakłada na świadka lub biegłego – na wniosek sądu dyscyplinarnego lub rzecznika dyscyplinarnego – sąd rejonowy właściwy według miejsca zamieszkania świadka lub biegłego. Świadek lub biegły nie podlega karze, jeżeli nie był uprzedzony o skutkach niestawiennictwa, odmowy złożenia zeznań lub przyrzeczenia.

2. Przymusowe sprowadzenie świadka zarządza – na wniosek sądu dyscyplinarnego lub rzecznika dyscyplinarnego – właściwy sąd rejonowy.”;

27) uchyla się art. 69;

28) art. 70 otrzymuje brzmienie:

„Art. 70. 1. Nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, jeżeli od czasu popełnienia przewinienia upłynęły trzy lata, a w przypadkach przewidzianych w art. 11 ust. 2 – rok.

2. W razie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1, karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje, jeżeli od czasu

jego popełnienia upłynęło pięć lat, a w przypadkach przewidzianych w art. 11 ust. 2 – trzy lata.

3. Jeżeli czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie następuje wcześniej niż przedawnienie przewidziane w ustawie karnej.”;

29) art. 70¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 70¹. 1. Sąd dyscyplinarny orzeka w składzie trzyosobowym.

2. Sędziów powołanych do orzekania w sprawie wyznacza przewodniczący sądu dyscyplinarnego mając na uwadze zapewnienie rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki oraz równomierne obciążenie sprawami składów sądu.”;

30) w art. 70² po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Okręgowy sąd dyscyplinarny rozpoznaje wszystkie sprawy jako sąd pierwszej instancji, z wyjątkiem spraw określonych w art. 66 ust. 3 oraz rozpoznawania odwołania od postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.”;

31) art. 70⁴ otrzymuje brzmienie:

„Art. 70⁴. 1. Orzeczenia i postanowienia kończące postępowanie dyscyplinarne z urzędu doręcza się wraz z uzasadnieniem stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

2. Uzasadnienia nie sporządza się z urzędu w sprawach, w których uwzględniono wnioski rzecznika dyscyplinarnego o wydanie orzeczenia i wymierzenie uzgodnionej z obwinionym kary dyscyplinarnej bez przeprowadzenia rozprawy oraz wnioski obwinionego o wydanie orzeczenia i wymierzenie mu określonej kary dyscyplinarnej, a także w sprawach, w których wymierzono karę upomnienia. Orzeczenie doręcza się z urzędu stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2, uzasadnienie sporządza się i doręcza na wniosek strony lub Ministra Sprawiedliwości, złożony w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

4. Od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne odwołanie przysługuje stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia albo postanowienia wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia odwołania.”;

32) w art. 70⁶:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Koszty postępowania dyscyplinarnego mają charakter zryczałtowany.”,

b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Wysokość zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego określa w drodze uchwały Krajowa Rada Radców Prawnych, mając na względzie przeciętne koszty postępowania”;

33) w art. 71:

a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Sąd dyscyplinarny niezwłocznie przesyła odpis prawomocnego orzeczenia właściwej radzie okręgowej izby radców prawnych, Ministrowi Sprawiedliwości i Krajowej Radzie Radców Prawnych.

2. Wykonanie kar dyscyplinarnych należy do dziekana rady okręgowej izby radców prawnych.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. Prawomocne orzeczenie w zakresie kary pieniężnej oraz kosztów postępowania stanowi tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 Kodeksu postępowania cywilnego i po nadaniu mu klauzuli wykonalności przez sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę sądu dyscyplinarnego, który wydał to orzeczenie, podlega wykonaniu w drodze egzekucji prowadzonej w trybie tej ustawy.

2b. W postępowaniu egzekucyjnym, o którym mowa w ust. 2a, czynności przewidziane dla wierzyciela podejmuje dziekan rady okręgowej izby radców prawnych tej izby, której ukarany był członkiem w dacie uprawomocnienia się rozstrzygnięcia w zakresie kary pieniężnej oraz kosztów postępowania dyscyplinarnego.”,

c) w ust. 4 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„O karach, o których mowa w art. 65 ust. 1 pkt 4 i 5, zawiadamia się”;

d) w ust. 5 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) trzech lat od uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego orzekającego karę upomnienia, karę nagany lub karę pieniężną;”;

34) art. 74¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 74¹. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy:

1) Kodeksu postępowania karnego;

2) rozdziałów I–III Kodeksu karnego.”.

Art. 3. Do organów adwokatury, organów izb adwokackich i zespołów adwokackich, oraz organów samorządu radców prawnych, których kadencja trwa w dniu wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe do momentu zakończenia kadencji.

Art. 4. Do rzecznika dyscyplinarnego Naczelnej Rady Adwokackiej, Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, rzeczników dyscyplinarnych oraz ich zastępców, pełniących swoje funkcje w dniu wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe do momentu zakończenia trwających w tym dniu kadencji organów adwokatury, organów izb adwokackich oraz organów samorządu radców prawnych, które ich wybrały lub wyznaczyły.

Art. 5. Do postępowań dyscyplinarnych wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy i do tego czasu niezakończonych, stosuje się do ich zakończenia w danej instancji przepisy dotychczasowe.

Art. 6. Czynności procesowe dokonane przed wejściem w życie ustawy są skuteczne, jeżeli ich dokonano z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Wyjaśnienie potrzeby i celu ustawy

Status prawny adwokatów i radców prawnych regulują: ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188, z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65, z późn. zm.). Nie ulega wątpliwości, że jednym z istotnych elementów tego statusu jest instytucja odpowiedzialności dyscyplinarnej, której egzekwowanie pozostawione zostało w gestii samorządów zawodowych skupiających ogół adwokatów i aplikantów adwokackich oraz radców prawnych i aplikantów radcowskich. Rozwiązanie to stanowi konsekwencję powierzenia wymienionym samorządom pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu adwokata lub radcy prawnego w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony (art. 17 ust. 1 Konstytucji). W konsekwencji zatem samorzady zawodowe advokatury oraz radców prawnych wyposażone zostały w niezbędne kompetencje i uprawnienia, a realizacji zadań na tym polu służy nade wszystko odrębne, samorządowe sądownictwo dyscyplinarne.

Niemniej podkreślenia wymaga to, że prawidłowe i efektywne wywiązywanie się przez organy obu samorządów z poruczonej im roli w znacznej mierze uzależnione jest także od istnienia sprawnych procedur dyscyplinarnych. Innym czynnikiem, który w praktyce może sprzyjać rzeczywistemu i skutecznemu sprawowaniu pieczy nad wykonywaniem zawodów adwokata oraz radcy prawnego, jest silna pozycja tych organów, do których obowiązków należy prowadzenie postępowania dyscyplinarnego. Osiągnięcie tych właśnie celów ma być możliwe za sprawą przygotowanego projektu ustawy.

W ocenie projektodawcy, równie pilnym, o ile nie pierwszoplanowym, zadaniem jest w dzisiejszych realiach dostosowanie organizacji i funkcjonowania samorządów zawodowych w omawianym zakresie do zmian, jakie w ostatnich latach zaszły w liczebności ich członków. Trzeba bowiem mieć na względzie, że otwarcie zawodów prawniczych spowodowało blisko dwukrotny wzrost (od 2007 r. do chwili obecnej) liczby adwokatów wykonujących zawód (6.721 na koniec 2007 r. i 10.585 na koniec 2012 r.) Natomiast liczba osób wykonujących zawód radcy prawnego w porównywalnym okresie wzrosła niemal o połowę (z 18.953 do 27.054), co przy ogólnej liczbie członków samorządu radcowskiego może być uznane za znaczące zjawisko. Nie da się ukryć, że opisywane zmiany musiały znaleźć odzwierciedlenie we wzroście liczby prowadzonych postępowań dyscyplinarnych. To z kolei doprowadziło do

ogólnego wydłużenia (czy wręcz przewlekłości) poszczególnych postępowań, a w efekcie – do niewydolności całego systemu.

Stąd też zasadne zdają się być głosy krytyczne, akcentujące wady obowiązującego modelu i wskazujące na konieczność nowelizacji przepisów regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną. Warto ponadto podnieść, że jedynie sprawne sądownictwo dyscyplinarne może stanowić argument przeciwko dość rozpowszechnionym opiniom, iż organy dyscyplinarne, jako wyłonione ze środowiska, które podlega ich jurysdykcji, nie są w pełni obiektywne, a swymi działaniami, uznawanymi niejednokrotnie za zbyt opieszale, przyczyniają się do unikania przez obwinionych jakiegokolwiek odpowiedzialności. Możliwie szybkie i zarazem rzetelne wyjaśnianie zarzutów związanych z deliktami dyscyplinarnymi musi więc być swego rodzaju remedium na nie najlepszy społeczny odbiór sposobu, w jaki samorzady zawodowe wywiązują się z zadań określonych tak na poziomie ustawy zasadniczej, jak i powołanych na wstępie aktów normatywnych.

2. Przedstawienie rzeczywistego stanu w dziedzinie, która ma zostać uregulowana

Zmieniane ustawy poddają członków samorządów adwokackiego oraz radcowskiego odpowiedzialności dyscyplinarnej za zawinione, nienależyte wykonywanie zawodu, za czyny sprzeczne ze ślubowaniem lub zasadami etyki bądź też za niedopełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone czynnościami mieszczącymi się w pojęciu wykonywania zawodu.

Rozpoznawanie spraw dyscyplinarnych powierzone zostało sądom dyscyplinarnym, które są organami – odpowiednio – adwokatury i poszczególnych izb adwokackich oraz samorządu radcowskiego. Natomiast stronami w postępowaniu dyscyplinarnym są oskarżyciel, obwiniony i pokrzywdzony. Oskarżycielem jest rzecznik dyscyplinarny. Obecnie funkcję tę pełnią: członek Naczelnej Rady Adwokackiej i dodatkowo w każdej z izb adwokackich – członek okręgowej rady adwokackiej. Podobnie rzecz ma się w świetle przepisów ustawy o radcach prawnych. Na poziomie kraju powoływany jest Główny Rzecznik Dyscyplinarny, a ponadto każda z okręgowych izb radców prawnych ma swojego rzecznika dyscyplinarnego. Obwinionym może być zarówno adwokat, radca prawny, jak i aplikant adwokacki tudzież radcowski, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne. Pokrzywdzonym zaś będzie osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone postępowaniem adwokata, radcy prawnego, aplikanta adwokackiego lub aplikanta radcowskiego.

Szczególną pozycję w postępowaniu dyscyplinarnym obie ustawy gwarantują Ministrowi Sprawiedliwości, który z racji sprawowanego nadzoru nad samorządami zawodowymi, może wnosić odwołania od rozstrzygnięć organów prowadzących postępowanie dyscyplinarne. Ministrowi przysługuje także prawo wglądu w akta postępowania dyscyplinarnego. Może on też polecić wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.

Postępowanie dyscyplinarne obejmuje trzy fazy (dochodzenie, postępowanie przed sądem dyscyplinarnym oraz postępowanie wykonawcze). Toczy się ono niezależnie od ew. postępowania karnego. Aczkolwiek zaznaczyć należy, że postępowania dyscyplinarnego nie można wszcząć, jeżeli od chwili popełnienia przewinienia upłynęły trzy lata, a w wypadkach, gdy obwinionemu zarzuca się niedopełnienie obowiązku ubezpieczenia – sześć miesięcy. Tylko wtedy, gdy czyn zawiera znamiona przestępstwa, przedawnienie dyscyplinarne nie następuje wcześniej niż przedawnienie karne. I mimo że przedawnienie dyscyplinarne przerywa każda czynność organu powołanego do ścigania przewinienia, to ostatecznie karalność przewinienia dyscyplinarnego ustaje, jeżeli od czasu popełnienia upłynęło pięć lat, a w sprawach związanych z brakiem wymaganego ubezpieczenia – dwa lata.

Jak już zaznaczono wcześniej, regulacje te poddawane są publicznej krytyce przede wszystkim z powodu coraz częściej obserwowanej przewlekłości postępowań prowadzącej do przedawnień. Zdarza się, że sprawca przewinienia dyscyplinarnego nie może być ukarany, bo zanim dojdzie do prawomocnego rozstrzygnięcia o jego odpowiedzialności wskazane terminy przedawnienia mijają. Tyle że przedawnianie się spraw nie jest skutkiem wyłącznie krótkich terminów przedawnienia, lecz również procedury, którą stosują sądy dyscyplinarne. Podnosi się przy tym, że w toczących się postępowaniach występuje niemożność skutecznego doręczenia zawiadomień o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego oraz pism procesowych w jego toku będąca wynikiem obstrukcji procesowej obwinionego. Nie bez znaczenia jest także zasygnalizowany wyżej wzrost liczby postępowań dyscyplinarnych, który musi być postrzegany jako proste następstwo wyraźnego wzrostu liczby członków obu samorządów. Wypada nadmienić, że w przypadku adwokatów i aplikantów adwokackich odnotowano blisko czterokrotny wzrost prowadzonych postępowań dyscyplinarnych: z 288 na koniec 2007 r. do 1.143 na koniec 2012 r. Odpowiednio w odniesieniu do radców prawnych oraz aplikantów radcowskich rok 2007 r. zamknął się liczbą 527 postępowań dyscyplinarnych, natomiast do końca 2012 r. nastąpił w tym zakresie ponad trzykrotny wzrost (1.674).

Powyższe uzasadnia reakcję ustawodawcy tak co do rozwiązań ustrojowych, jak i odnośnie do konkretnych regulacji dotyczących zasad postępowania stosowanych przez sądy dyscyplinarne.

3. Wykazanie różnic pomiędzy dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym

Przewiduje się, że pożądane usprawnienie postępowania dyscyplinarnego zostanie osiągnięte, z jednej strony, przez wprowadzenie zmian o charakterze ustrojowym, z drugiej zaś – w następstwie nowelizacji przepisów proceduralnych.

Do projektowanych zmian o charakterze ustrojowym zaliczyć trzeba m.in.:

- 1) nadanie rzecznikom dyscyplinarnym, Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Adwokatury oraz Głównemu Rzecznikowi Dyscyplinarnemu statusu organów, co powinno przyczynić się do umocnienia gwarancji obiektywizmu podejmowanych przez nich działań (art. 1 pkt 2 i 12 oraz art. 2 pkt 8);
- 2) określenie zadań poszczególnych rzeczników dyscyplinarnych na poziomie ustawowym (art. 1 pkt 6 i 12 oraz art. 2 pkt 12 i 16);
- 3) przesądzenie roli zastępców rzeczników dyscyplinarnych, w tym w zakresie przekazania Naczelnej Radzie Adwokackiej oraz Krajowej Radzie Radców Prawnych kompetencji do określania zasad ich działania oraz trybu i sposobu ich wyboru (art. 1 pkt 6 i 9 oraz art. 2 pkt 12 i 15 lit. b);
- 4) wydłużenie kadencji organów adwokatury, organów izb adwokackich oraz zespołów adwokackich oraz organów samorządu radców prawnych z 3 do 4 lat, co wpłynie pozytywnie na stabilność ich funkcjonowania, w tym również w aspekcie prowadzenia postępowań dyscyplinarnych (art. 1 pkt 1 oraz art. 2 pkt 9 lit. a); za konsekwencję tej zmiany uznać należy dookreślenie, że Krajowy Zjazd Adwokatury odbywa się co 4 lata (art. 1 pkt 7).

Z kolei spośród proponowanych zmian zmierzających do usprawnienia postępowania dyscyplinarnego w aspekcie proceduralnym na uwagę zasługują w szczególności:

- 1) usprawnienie doręczania korespondencji w toku postępowania dyscyplinarnego, w tym wprowadzenie tzw. doręczenia zastępczego (art. 1 pkt 12 oraz art. 2 pkt 1);
- 2) wydłużenie terminów przedawnienia deliktów dyscyplinarnych (art. 1 pkt 20 oraz art. 2 pkt 25);

- 3) wyartykułowanie zasady prawdy materialnej oraz zasady inkwizycyjności postępowania dyscyplinarnego (art. 1 pkt 18 oraz art. 2 pkt 18);
- 4) modyfikację zasad sporządzania i doręczania uzasadnień orzeczeń i postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne polegającą na tym, że w sprawach w których uwzględniono wniosek rzecznika dyscyplinarnego o wydanie orzeczenia i wymierzenie uzgodnionej z obwinionym kary dyscyplinarnej bez przeprowadzenia rozprawy oraz wniosek obwinionego o wydanie orzeczenia i wymierzenie mu określonej kary dyscyplinarnej, a także w sprawach, w których wymierzono karę upomnienia uzasadnienie nie będzie sporządzane z urzędu lecz na wniosek strony lub Ministra Sprawiedliwości złożony w terminie 14 dni od dnia doręczenia (art. 1 pkt 21 oraz art. 2 pkt 28);
- 5) uregulowanie możliwości prowadzenia postępowania w przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego (art. 1 pkt 25 oraz art. 2 pkt 23);
- 6) przesądzenie, że prawomocne orzeczenie w zakresie kary pieniężnej oraz kosztów postępowania stanowi tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego i po nadaniu mu klauzuli wykonalności przez sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę sądu dyscyplinarnego, który wydał to orzeczenie, podlega wykonaniu w drodze egzekucji prowadzonej w trybie tej ustawy; czynności przewidziane dla wierzyciela podejmować będzie dziekan okręgowej rady adwokackiej lub dziekan rady okręgowej izby radców prawnych tej izby, której ukarany był członkiem w dacie uprawomocnienia się rozstrzygnięcia w zakresie kary pieniężnej oraz kosztów postępowania dyscyplinarnego (art. 1 pkt 32 lit. b oraz art. 2 pkt 33 lit. b).

Projekt wskazuje też wprost, że wykonywanie orzeczeń dyscyplinarnych należy do dziekanów odpowiednio – okręgowych rad adwokackich oraz rad okręgowych izb radców prawnych, a zarazem przewiduje wyłączenie kompetencji wymienionych rad w zakresie podejmowania uchwał o skreśleniu z listy adwokatów oraz listy radców prawnych, jak również uchwał w przedmiocie zawieszenia, jeżeli skreślenie czy zawieszenie wiąże się z rozstrzygnięciem sądu dyscyplinarnego (art. 1 pkt 14 i 32 oraz art. 2 pkt 4 i 33 lit. a). Analogiczne rozwiązania znajdą zastosowanie w odniesieniu do aplikantów adwokackich oraz aplikantów radcowskich (art. 1 pkt 15 oraz art. 2 pkt 7). W ten sposób wyeliminowany zostanie problem kwestionowania przez osoby ukarane prawomocnym orzeczeniem sądu dyscyplinarnego uchwał dotyczących skreślenia lub zawieszenia na ścieżce administracyjnej i sądowniczo-administracyjnej. W praktyce przyspieszy to istotnie wykonanie najsurowszych kar dyscyplinarnych.

Ponadto w projekcie proponuje się wprowadzenie szeregu zmian ukierunkowanych na ujednoczenie postępowania dyscyplinarnego adwokatów oraz radców prawnych. Unifikacji zostaną poddane przykładowo:

- 1) przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 1 pkt 16 oraz art. 2 pkt 17);
- 2) katalogi kar dyscyplinarnych (art. 2 pkt 18 lit. a);
- 3) regulacje dotyczące kary łącznej i orzeczenia łącznego (art. 1 pkt 19 oraz art. 2 pkt 19);
- 4) unormowania odnoszące się do instytucji tymczasowego zawieszenia w czynnościach zawodowych (art. 1 pkt 30 oraz art. 2 pkt 19);
- 5) postanowienia, których przedmiotem są koszty postępowania dyscyplinarnego (art. 1 pkt 31 oraz art. 2 pkt 32).

Projekt obejmuje również przepisy o charakterze przejściowym (art. 3–6). Przesądzają one, że organy samorządów, powołane na podstawie przepisów dotychczasowych, działać będą zgodnie z tymi przepisami do zakończenia ich kadencji. To samo odnosi się do rzeczników dyscyplinarnych oraz ich zastępców. Poza tym wspomniane regulacje przejściowe przewidują, że w przypadku postępowań dyscyplinarnych w toku, zastosowanie nadal – aczkolwiek tylko do zakończenia sprawy w danej instancji – znajdować będą stosowne przepisy w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy, a czynności procesowe dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych będą w pełni skuteczne.

Proponuje się, aby projektowana ustawa weszła w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia (art. 7).

4. Skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne projektowanej ustawy

Skutkiem planowanej nowelizacji będzie usprawnienie i przyspieszenie postępowań dyscyplinarnych, co może przyczynić się do polepszenia efektywności w zakresie realizacji przez samorzady zawodowe adwokatów oraz radców prawnych powierzonego im zadania w postaci pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu adwokata i radcy prawnego (art. 17 ust. 1 Konstytucji RP). To zaś może przełożyć się na poprawę wizerunku obu samorządów i wzrost zaufania społecznego do ich przedstawicieli. Ubocznym skutkiem może być także podniesienie się poziomu obsługi prawnej, co z kolei leży niewątpliwie w interesie szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości.

Projektowana ustawa nie będzie rodzić skutków finansowych dla budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Nie wpłynie też na konkurencyjność gospodarki i funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Ustawa nie będzie wymagała również wydania aktów wykonawczych.

5. Konsultacje

Projekt został przesłany do zaopiniowania następującym podmiotom: Ministrowi Sprawiedliwości, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Sądowi Najwyższemu, Krajowej Radzie Sądownictwa, Prokuratorowi Generalnemu oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Minister Sprawiedliwości i Prokurator Generalny z aprobatą wypowiedzieli się o przedmiotowej inicjatywie, przy czym ten pierwszy zasugerował rozważenie przyznania pokrzywdzonemu prawa do wniesienia zażalenia na upomnienie dziekańskie bądź ostrzeżenie udzielone za przewinienie mniejszej wagi, w takim zakresie w jakim zastosowanie tych instytucji może być połączone ze zobowiązaniem adwokata lub aplikanta adwokackiego albo radcy prawnego lub aplikanta radcowskiego do przeproszenia pokrzywdzonego bądź też innego stosownego postępowania.

Pozytywne opinie o całości kształcie projektowanych zamian przedstawiły także Naczelna Rada Adwokacka, Krajowa Rada Radców Prawnych oraz Krajowa Rada Sądownictwa. Naczelna Rada Adwokacka zwróciła dodatkowo uwagę na konieczność nowelizacji art. 55 ust. 1, pozostawienia jej kompetencji w zakresie uchwalania regulaminów dotyczących zasad działania rzeczników dyscyplinarnych, jak również wyraźnego przesądzenia w przepisie przejściowym (art. 5), że do przedawnienia przewinień dyscyplinarnych polegających na nadużyciu wolności słowa stosuje się – co do zasady – ustawę nową. Z kolei Krajowa Rada Radców Prawnych wniosła o uzupełnienie projektu o rozwiązania, które wykluczą możliwość kwestionowania w trybie postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego decyzji o zawieszeniu lub skreśleniu z listy radców prawnych tudzież aplikantów radcowskich w sytuacji, gdy tego typu decyzje stanowią konsekwencję ukarania dyscyplinarnego.

Sąd Najwyższy poinformował, iż nie zgłasza uwag do projektowanej ustawy, natomiast Helsińska Fundacja Praw Człowieka, oceniając przedłożenie jako celowe i czyniące zadość niektórym postulatom wysuwany w trakcie współorganizowanej przez Fundację konferencji poświęconej postępowaniom dyscyplinarnym w wolnych zawodach, zaakcentowała potrzebę

pełnej profesjonalizacji funkcji rzeczników dyscyplinarnych, a poza tym wyraziła przekonanie o konieczności objęcia nowelizacją także przepisów regulujących tzw. skargę na przewlekłość, ażeby skarga taka przysługiwała również w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych na gruncie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych. Fundacja zgłosiła też propozycję poprawki o charakterze redakcyjnym.

Pierwsze czytanie projektu odbyło się na wspólnym posiedzeniu Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji w dniu 8 kwietnia 2014 r. Komisje wprowadziły do projektu poprawki odpowiadające sugestiom zawartym w stanowisku Krajowej Rady Radców Prawnych (z uwzględnieniem analogicznych zmian w art. 1). Spośród propozycji zgłoszonych przez Naczelną Radę Adwokacką dwie uzyskały poparcie senatorów, zaś poprawkę dotyczącą art. 5 uznano za zbędną. Pozostałe postulaty przedstawione w opiniach pisemnych nie zostały zgłoszone w formie wniosków legislacyjnych.

6. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektu nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.